

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ НЕДЕРЕВНИХ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ У ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ

Проведено аналіз використання недревних рослинних ресурсів лісу у західних областях України, розкрито проблеми, які мають місце при організації заготівлі. Рекомендовано напрямки удосконалення платежів за спеціальне використання недревних лісових ресурсів.

Ключові слова: недревні лісові ресурси, спеціальне використання, справляння платежів, нормативи плати.

Senior teacher L.O. Malyk – NUFWT of Ukraine

Modern consisting and problems of the use of nonwood forest resources of western region of Ukraine

The analysis of the use of nonwood resources of forest is conducted in the western region of Ukraine, problems which take place during organization of purveyance are exposed. Directions of improvement of payments are suggested for the special use of nonwood forest resources.

Keywords: nonwood forest resources, special use, extra charge of payments, payment normatives.

У популярних періодичних виданнях опубліковано чимало статей, що стосуються заготівлі лісових ягід та грибів [1, 2]. І якщо їх надзвичайні корисні властивості вже не потрібно доводити пересічному громадянину, то журналістів здебільшого цікавить їх комерційна цінність. За їхніми даними прибутки фірм-виробників продукції з лісових ресурсів та навіть посередників при їх заготівлі становлять сотні тисяч доларів США. Зростає інтерес на українські лісові ягоди і гриби і у заготівельників з європейських країн. Особливо привабливим є для них недосконалість українського законодавства, яке регулює заготівлю лісової не деревної продукції. На законодавчому рівні в багатьох актах задекларовано платність спеціального використання недревних лісових ресурсів, але у практиці лісокористування цей інструмент лісової політики не використовується.

Варто звернути увагу на те, що в економічній теорії майже відсутні праці, в яких би розглядалися питання розмежування загального і спеціального використання не деревних рослинних ресурсів лісу. Зокрема, не окреслені рамки, що визначають обсяги заготівлі грибів, ягід, лікарських рослин та інших не деревних рослинних ресурсів лісу у процесі загального і спеціального користування ними. Крім того, чітко не окреслено хто і як буде контролювати цей процес лісокористування. Перші спроби вирішення цієї проблеми зроблені нашими сусідами – Російською Федерацією. Так, в Росії розроблений законопроект, в якому до спеціального використання відноситься заготівля однією людиною більше 30 кг грибів, 20 кг ягід і 10 л березового соку [3].

Концепція реформування та розвитку лісового господарства прийнята Кабінетом Міністрів України у квітні 2006 року з метою ефективного використання лісових ресурсів в умовах ринкових відносин та вдосконалення фінансово-економічного механізму визначає шляхи розв'язання проблем лісо-

вого господарства. Зокрема, вона передбачає удосконалення порядку та визначення та справляння платежів за використання лісових ресурсів та розроблення методики розрахунку розміру плати та використання земель лісового фонду для вирощування та заготівлі грибів, ягід, лікарської сировини [4].

На виконання Постанови КМУ Львівська обласна держадміністрація разом з ДПА у Львівській області погодили проект "Розпорядження по зборі за спеціальне використання лісових ресурсів місцевого значення". У цьому документі норматив плати за заготівлю 1 кг лісових ягід становить 0,10 грн./кг, грибів – 0,12 грн./кг. Ці цифри свідчать про те, що нормативи плати за спеціальне використання лісових ягід і грибів у Львівській області є занадто низькими. Виконані нами наукові дослідження у 2001 році свідчать про об'єктивну необхідність диференціювання нормативів плати з врахуванням виду лісових ягід та їх врожайності. У дисертаційному дослідженні нами було запропоновано встановити такі нормативи плати за спеціальне використання не деревних рослинних ресурсів лісу: за малину 0,38-1,05 грн./кг; за ожину – 0,27-0,82 грн./кг (у 2001 році заготівельна ціна лісових ягід становила 4-6 грн./кг). У 2006 році заготівельники закупляли в населення чорницю по 13-17 грн./кг, ожину – 8-12 грн./кг. Нормативи плати за лісові недеревні ресурси у Закарпатській області встановлені у відсотках від їх заготівельної ціни. Зокрема, на лісові ягоди та гриби становить 14 %. Цей підхід до визначення нормативів плати за спеціальне використання недеревних лісових ресурсів, на нашу думку, є більш динамічним, враховує динаміку цін. Підсумовуючи вище сказане щодо нормативів плати, можна зробити висновок, що вони на сьогодні не виконують свою функцію, є надто низькими і потребують кращого обґрунтування.

Незважаючи на низький рівень платежів за використання недеревних лісових ресурсів, їх високі заготівельні ціни та попит, обсяги заготівлі їх підприємствами лісового господарства різко зменшуються. Динаміку обсягів заготівлі недеревних лісових ресурсів підприємствами Львівського обласного управління лісового господарства характеризує табл. 1.

Табл. 1. Динаміка обсягів заготівлі недеревних продуктів лісу державними підприємствами Львівського обласного управління лісового господарства

Назва продукції	Обсяги заготівлі, т				
	2001	2002	2003	2004	2005
Дикорослі плоди і ягоди	30	30	62	4,0	1,9
Гриби	0,5	0,5	0,5	–	–
Березовий сік	–	–	–	7,0	8,4
Лікарська сировина	34	13,2	16,6	9,8	5,6
Сіно	1739	1740	1700	1739	722,3

Як видно із табл. 1, обсяги заготівлі лісових ресурсів державними підприємствами (окрім березового соку і сіна) різко знижується. Можна стверджувати, що побічне користування занепадає, а відповідно зменшуються додаткові доходи від нього, які на сьогодні часто перевищують над доходами від заготівлі деревини. Це пояснюється відсутністю інтересу до розширення асортименту виробництва лісової продукції, дієвої роботи з налагодження

контактів по реалізації продукції чи навіть створення нової інфраструктури по виготовленню харчових продуктів.

Дещо інша ситуація складається на державних підприємствах Закарпатського обласного управління лісового господарства, де у 2005 році було заготовлено чорниці – 459,57 т, ожини – 172,92 т, малини – 497,87 т, брусниці – 4,0 т, грибів – 231,96 т, інших плодів – 45,5 т, лікарської сировини – 146 т. Дані обсяги заготівлі лісових ресурсів становлять 50-98 % від встановлених лімітів на їх заготівлю. Порівняно високі обсяги заготівлі недержавної лісової продукції пояснюються близькістю кордонів декількох зарубіжних країн, підприємницькою ментальністю населення.

Все це свідчить про об'єктивну необхідність врегулювання правових і економічних питань у сфері користування не деревними рослинними ресурсами лісу.

Аналіз стану користування недержавними рослинними ресурсами лісу дає змогу зробити такі висновки:

- у складі всіх компонентів лісових ресурсів зростає економічне і соціальне значення недержавної лісової рослинності;
- державні лісогосподарські підприємства дуже мало уваги приділяють питанням ефективного відтворення і використання не деревних рослинних ресурсів лісу;
- плата за спеціальне використання недержавної рослинності (передбачена статтею 67 "Лісового Кодексу України" [5]) стане тільки тоді ефективним інструментом економічного механізму, коли вона буде виконувати не фіскальну, а функцію ціни;
- з метою контролю за станом відтворення і використання не деревних ресурсів лісу варто ввести дозволи (лісові квитки) як на спеціальне, так і на загальне їх використання.

Література

1. Олійник С. Ягоди цінують дорожче// Експрес, 2006, № 100. – 23-31 серпня – С. 8.
2. Мартинець С. Грибна Арифметика// Експрес, 2006, № 101. – 31 серпня – 7 вересня. – С. 7.
3. Михалик В. Депутати оберігають ліс і...// Експрес 14-21 вересня 2006 р. – С. 6.
4. Про схвалення Концепції реформування та розвитку лісового господарства. Розпорядження КМ України від 18 квітня 2006 р. № 208-р. – Київ, 2006. – 6 с.
5. Україна. Закони. Лісовий кодекс України: Текст зі змін. та допов. станом на 10 трав. 2003 р. – Офіц. вид. – К.: Ін Юре, 2003. – 95 с.

УДК 502.3 630*187

Ст. наук. співроб. Л.М. Петрова, канд. с.-г. наук –
НЛТУ України

РІЗНОМАНІТТЯ ЛІСІВ ЗАПОВІДНИХ ОБ'ЄКТІВ ЗАХОДУ УКРАЇНИ

Виконано аналіз представництва основних синтаксонів лісової рослинності в межах об'єктів природно-заповідного фонду заходу України.

Senior research worker L.M. Petrova – NUFWT of Ukraine

A variety of forests of reserved objects in West Ukraine

The analysis of a variety of the basic types of groupings of forest vegetation in borders of reserved objects of west of Ukraine is executed.